

## מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום

צריך להבין מה שייך זה לסיפור הנס של יציאת מצרים ומדוע ראוי לספר היחוס שלנו שאבותינו עבדו ע"ז. אמנם נראה שחשש בעל ההגדה אולי יאמר

פסח במחשבת חכמי ירושלים

קמד

האומר מה לנו לשבח להשי"ת על הנסים של יציאת מצרים, אדרבא יקשה עלינו למה הכניסנו לעבודה קשה למצרים. ונראה נא אם האחד יכניס משהו בבית האסורים ויכהו במכות קשות, ואח"כ יניח אותו חפשי, האם ישבח אותו על מה שהניחו חפשי, אדרבא אם יוכל לנקום בו על היסורין שעשה לו ינקום בו בכל כחו. אמנם זהו אם לא היה מחויב לקבל יסורין אזי יכעוס עליו וירצה לנקום בו. אבל אם ח"ו יהיה אדם בסכנה גדולה ורופא אחד ירפא אותו ע"י שיחתוך לו הבשר שנרקב ביסורים שונים וע"ז נתרפא וניצל מהסכנה, בודאי יתן תודה לרופא ושבח על היסורים שעשה לו, כי ניצל ע"י כך מסכנה גדולה.

כן אנחנו באים בליל פסח לומר שבחים להבורא ית"ש על הנסים של יצ"מ. ונוכל אולי להקשות מה לנו לשבח על מה שהציל אותנו מידם; אדרבא טוב היה לנו שלא הביא אותנו למצרים ולא מסר אותנו בידם. לכן הקדים בעל ההגדה המאמר מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו, ומגודל הזוהמא שהיה בנו מדורות הקודמים, וכמו שמובא בספרים שע"י החטא של אדה"ר נשאר זוהמת הנחש דור אחר דור, ואך באברהם ניתק הזוהמא שלא עבד ע"ז והיה צריך ליקח אותו מעבר הנהר, ועדיין נשארו בו סיגים שנולד ממנו ישמעאל, ורק ביצחק ניתן הטוב, וגם ביצחק היה צריך לנקות עדיין הזוהמא ונתן ליצחק את יעקב שהיה טהור מחמת שנולד גם עשו ונדבק בו כל הסיגים, ואם כי יעקב אע"ה היה מטתו שלימה, עכ"ז היו צריכים לרחוץ מזוהמא, לזה היו צריכים לירד למצרים לנקות מהסיגים שהיו דבוקים בו עדיין, וכמו שמובא בשם האר"י הק' בשער הכוונות בדרוש לפסח.

וא"כ היינו מוכרחים להתרפאות מבשר הנרקב שנדבק עדיין בעם בני ישראל, והיינו מוכרחים לירד למצרים, ולכן עלינו ליתן שבח והודאה להשי"ת שעשה עמנו הנסים הגדולים להוציא אותנו אף שלא היינו כדאיים וראויים לזה. לכך אנו אומרים מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו להגיד גודל הזוהמא שהיה באבותינו, והיינו צריכין צירוף אחר צירוף.

מגיד. כוס שני.

- א. מוזגים מיד כוס שני, ואחרי שטיפתו והדחתו לכוס ראשון, של קידוש, אינו צריך שוב שטיפה והדחה לכוס שני, וכאן הבן שואל.
- ב. לפני ההגדה יאמר ויכוין לקיים ולצאת ידי מצות סיפור יציאת מצרים.
- ג. יפרש הענין לכל בני הבית, וכולם מחוייבים, בכל האפשרות, לשבת אצל השולחן להגדה.
- ד. חזור ומסדר לפניו הקערה שבה המצות, ומתחיל „עבדים היינו“, וקורא באימה ובריאה כל ההגדה, שלא בהסיבה.
- ה. עד שמגיע ל„לפיכך“ תהיה המצה מגולה.

עולת ראייה

למדה זו של אכילת השבע, שכל ההכשרים של אכילת ההכרח צריכים לתפס מקום אצל איש המעלה, הקדוש אשר בו יבחר ד' לעולם, ולא תטשטש אכילת השבע את אכילת ההכרח בין בגשמיותה בין ברוחניותה. וביותר תשלים ההסתכלות, בהחצות המצה לשתי אכילותיה, שגם אכילת החול ההכרחית איננה מופרדת ועומדת לעצמה מבלעדי אכילת הקודש שהיא תעודתה שאליה תבא, וכמו כן שאי אפשר כלל שתבא אכילת הקודש בכל רוממות ערכה, בחיי הפרט וכן בחיי הכלל, בכלל האומה, ובכלל האנושיות לקץ הימין, אם לא בהקדמת כל הסדר הטוב והנאה להכשרת האכילה ההכרחית. ע"כ העיון בה הוא הדרך המשלמת את הדרת הקדושה, ומראש צורים נחזה אבינו הראשון, שבקראו בשם ד', ובעלייתו עד רום ערך האהבה והקדושה העליונה, נטע אשל, להאכיל ולהשקות כל נקשה ורעב. כללו של דבר: משני מיני האכילות בהתאמתם תצא ההשלמה, הבאה מההערה של שתי המחציות, הערת יחץ.

מגיד. אחר הפעולה המרשמת את תוכן ההתחלקות של שני ערכי האכילות, שהם באמת מכוונים לעומת שני ערכי החיים, חיי ההכנה, שבהם האכילה היא הכרחית מצד התכונה של הצדק והטוב, אבל לא תבא אל ערך צורך העונג והכרתו בתור מצוי הגון ומתאים להמוסר הטוב, דרך ד', והחיים התכליתיים, שהם עולים במעלת הקדושה עד שהחיים וכל ההרחבה שיש בהם ושאפשר להיות בהם כולו הוא קודש קדשים, צריך להכיר איך שיעבוד מצרים ויציאת מצרים הם הנושאים של שני מיני החיים, חיי ההכנה וחיי התכלית. אמנם צריך להכיר כי כל המגרעות הנמצאים בחיי ההכנה המה באים כדי להקנות אותנו קנינים כאלה, שישלימו אותנו בהגיע זמן חיי התכלית. ואלמלא הכחות שהם נראים לנו שפלים ויוצאים מתעודת הטוב והאפשר, שהקנינו אותם לנו בזמן ההכנה, דוקא ע"י מה שאז היינו ראויים לדברים קטנים, לא היה אפשר שנבא למעלה רוממה באמת בהגיע זמן התכלית, שצריך שיהיו אז החיים מלאים מכל טוב. מכל ידיעה וכל רשימה הראויה למלא את החיים אורה בהצטרפותה אל הכלל הגדול, ההולך ואור, ומכניס את הכל לתכליתו הרם והנשא. ע"כ פה הוא מגיד, „מתחיל בגנות ומסיים בשבח“, להורות שהגנות היא צורך השבח. מתחיל בגנות של „עבדים היינו“, אמנם העבדות ודאי גרמה כמה דברים רעים, כמה תכונות נשחתות, ואצ"ל רעות וצרות בהנה שלה

הנני מוכן ומזומן לקיים המצוה לספר ביציאת מצרים.  
 לשם יחוד קודש-ברוך-הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל.

יגביה הקערה שבה המצות ויאמר בקול רם הא לחמא עניא.

**הָא לַחְמָא עֲנִיא דִּי אֶכְלוּ אֲבֹהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל-**

עולת ראייה

לאותם הסובלים אותה אז, אבל גם תכונת ההכנעה, וההשתעבדות למי שראוי להשתעבד, להיות עבד ד' באמת, להיות יכולים לבטל הרצון העצמי והנטיה העצמית בשביל קבלת עול מלכות שמים, שישראל מצטיינים בה, ושהביאו בזה ועתידיים להביא טובה רבה להם ולעולם, גם זה ההכשר נקנה ע"י קנין העבדות והרגל השיעבוד, שאחרי שסיגיו יצורפו, וכח השפלות המוריד את ערך האדם יוסר, ע"י התרוממות הנפש של גאון שם ד' ותפארת הוד החיים המלאים כל טוב, שיברך ד' בהם את עמו באחרית הימים, כמה מעטר ומשלים את כלל התכונה הכללית שבאומה יהיה אז אותו רושם העבדות, אותו התמצית המצטרף לשובה שישאר אחר הזיקוק. ורק הוא ישלים את החירות הגמורה, בהיות האדם כ"כ בן חורין עד שיוכל בחירותו המוחלטת ג"כ לשעבד עצמו במקום הראוי, ולהיות עבד במקום שהעבדות היא החירות האמתית. „אל תירא עבדי יעקב“. כתכונת העבדות המגיעה להשלמת החירות כך היא תכונת האכילה ההכרחית הבאה מהכרח החיים, המשלמת אח"כ בחוץ קישורה הטבעי את הוד החיים העדינים, שבהם החיים כבר תכליתיים, שבכח החוץ ועומק ההרגשה ההכרח הוא יותר מצויין מהחפץ, והחפץ שהוא רם ונאצל שיש בו אותם המעלות של ההכרח, רק הוא חפץ שלם ונשגב, ושע"כ צריך הוא להיות עובר מעבר ההכרח. כשם שהגנות של העבדות גרמה לשבח מצדה, כן הגנות של „מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו“ הוא ג"כ גורם לשבח שמפני יתרונם הגדול של ישראל, ונטייתם לרוחניות ולשכליות, מפני תעודת קדושתם, בתור עם קדוש, העומדים להודיע שם ד' האל הקדוש בעולמו, הלא יכול היה להיות משתמט מידם לגמרי כח הדמיון, באותו הצד שהוא צריך לשכלולו של עולם ותיקונו, להכשרת ההנאות והעידונים היפים שהם באים מיסוד ההכשר הדמיוני, והנטיה בכלל לחוץ גופי, שכח השכל והתגברות הרוחניות מכניעתו. ע"כ כדי לתן שורש בגזע לבל יבולע לצד הדמיוני והחומרי לגמרי, הכין אדון כל המעשים ב"ה רטיה קודם, שמתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו והתגברו בהם למדי התכונה החומרית והכשרון הדמיוני במדה נפרזה, מאחר שלא היה השכל הטהור שיסודו הוא דעת אלהים מעכבתו. ומזה יצא השבח, שעכשיו קרבנו המקום לעבודתו ויכולים אנחנו להעשיר את תכונתה של העבודה האלהית, את הוד החסד והצדק האלהי הטהור, בכל אותם הכשרונות שנמצאים בנו מיסוד הגזע המקורי שעע"ז היו אבותינו, שנותן אימוץ לכח הגופי וכשרון הדמיון שימצא אחרי זיקוקו את מקומו המוגבל לו. זהו התכלית של הסברת המגיד, לסמן האיחוד של שני מיני האכילות, שהם מכוונים לעומת שני מיני החיים לכל צדדיהם.

הא לחמא וכו' כל דכפין וכו' כל דצריך וכו' השתא עבדי וכו' השתא הכא וכו'.  
 בעזה"י אפרש טעם ההקדמה הזאת, והנראה שתקנוה לאחר החורבן, ולמה לא תקנו

# התעלות העולם

צל האורה  
(יתרון האור מן החושך)

אליליות  
ז' פרקים

(רבנו הגדול (שליט"א) [זצ"ל]\* גלה לנו באר חפרוה שרים אדירי התורה מאו, נחלי עדנים מתהום האמונה הטהורה חקק לנו במשענתו. ומהד גליהם המלאים שירת"ה, מאזינים אנו כל הגה ורחש סוד קודש, כל רעיון והבהקה עמוקה הכמוסים בתורת ד' וסגולת נשמת ישראל, כל אות מאיר ומזהיר לעומתו אות צפון בנו פנימה בנשמה תמימת-דעים. נישר את המבט לאורות, נטה און קשבת לצלילים. הלב והמחשבה נכשיר להמיה החרישית. כלי השיר והרעיון, ועל הכל נכוון את הנשמה מול האמת, אז יזרום שטף החיים בנו ממקורי אמונה, ממעין לא יכזב.)

העולם נוצר מתוך תוהו ובוהו, הקליפה קדמה לפרי, החומריות והגסות הקדימה לבא, הדינים הקשים והגבורות שלטו לפני התגלות החסדים, העיגולים קדמו ליושר. ובעולם הפנימי, בעולם הרוחני, הציורי, האידיאלי והאמוני, גם שם הדבר נוהג כן, קדימת הקליפה לפרי, העזות המרוצה, השטיפה החזקה, מתבצרת במקום נמוך ומזוהם, ומשם יוצאת ונלקטת תמצית שמתעדנת ומתרחנת, מתטהרת ומתקדשת, עד שנותנת את ריחה הנפלא ריח ניחח לד'. בזהמתה של עבודה זרה גודל רוח האמונה בכל פראותו וגסותו, ברתיהותו וכח סוסיותו.

\* דברים שכתב הרב משה גורביץ זצ"ל - א. גורביץ.

בשריפת בנים ובנות, באדיקות עורת, בשיקוע של כל תועבה וכל תאוה גסה ועמוקה הושרשה. ומתוך הזבלים הסרוחים הללו, צמח האמונה עלה. יצא הבנין מתוך התוהו, ויהי לנטיעה משמחת אלהים ואנשים, לגפן פורחת נאדרה בקודש. בטוהר ועילוי, בזיו חכמה ובמרץ קודש קדשים, מצא מקומו בסגולת עמים של כנסת ישראל, בגוי קדוש שומר אמונים. לפעמים יש אשר ריח הזוהמא הקדמוניה לא פג לגמרי, ויתחולל יצרא דע"ז, השור הנגח והחמור הגס, הכלב הנובח עז הנפש אשר לא ידע שבעה, נזווגו בחושך כפול ועלטה ארורה. נצח ישראל את המחבל התוהי, גרש את החושך, באורו הגדול. מרוח הזוהמא הקדמוניה יצאה האמונה בצורתה הפראית, ותהי למשול עמים. זאת הצואה הרוחתת, שחוצפת ליעוג על דברי חכמים נתחברה לה, היתה למאכל תאוה לנפשות דדמיין מעייהו הרוחניים למעייהו דבני-נשא וכן ירעה עגל, עד יפוח היום ונסו הצללים, אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה.

אותו הכבוד שהעולם האילי מכבד את הטבע, כלא הוא נחשב לגבי הכבוד הפנימי והעליון, העדין והמיושר בטהרו וקדושתו, שהעולם הישראלי ברום תעצומו הוא מכבדו. הכבוד האילי של הטבע איננו כ"א כבוד חיצוני, כבוד של הכרח, של אלמות ותקיפות, והכבוד הישראלי בפנימיותו, הוא כבוד חבתי אידיאלי ונימוסי. הכח העליון מתגבר באומה ומתבלט ביחידיה עד כדי שליטה על הטבע, עד כדי יכולת ואפשרות להרס חוקותיו. והאהבה הפנימית, שהנימוס האלהי המיושר בתכלית, משריש בתוכיותה של הנשמה, מעצים את הכח, לבלי לאטרוחי כלפי שמיא, ולאהוב את הטבע ע"פ הופעותיו, להכיר את היופי ואת העדינות שיש בו בכללותו ובהופעת פרטיו המתאימים.

ואותה האהבה הפנימית של הטבע הגנוזה בעומק נשמתן של ישראל, היא יסוד היצה"ר הישראלי, שמחולק לאין-